

VIOLÈNCIA DE GÈNERE, VIH I PRESÓ

Isabel Canudas i Cusidó

Al pensar en la possible relació entre el VIH i la violència en les dones recluses als Centres Penitenciaris de Dones de Barcelona i de Brians que he conegut durant aquests últims 11 anys, em venen al cap molts interrogants, però si que puc parlar d'una certesa: seropositives o no, una escandalosa part de les dones que he atés a partir del Counselling sobre VIH han patit o pateixen encara, violència per part de parelles o marits.

Podriem filar encara més i pensar en les situacions que han portat a moltes de les dones que viuen empresonades a cometre els delictes que han provocat la seva reclusió, perquè són diversos els estudis que conclouen que les dones que són empresonades acostumen a viure situacions anteriors de exclusió tant social com econòmica, laboral i cultural. Voldria doncs puntualitzar que aquest pas previ a l'acte "delictiu" també és una forma de violència, i clarament de gènere, doncs la feminització de la pobresa que hem anat veient en els últims anys afavoreix situacions de marginació i conflicte que poden derivar en formes de vida i activitats al marge de la llei.

Però bé, m'han demanat que parli, o mí m'agrada més dir, que reflexioni sobre la violència de gènere, el VIH i la presó en les dones.

Justament pel que he esmentat més amunt, aquesta exclusió fa que les condicions de vida amb les quals moltes de les dones recluses viuen el seu dia a dia es vegin marcades per la manca.

¿I quina mena de manca? A mi em sembla que la de conseqüències més greus i que ens porta a les altres, és la socio-cultural: per què afecta multitud d'àrees de la seva vida, com la consciència de sí mateixa, l'autoimatge, la consideració com a persona autònoma amb deures, però també amb drets.

Té a veure amb l'ambició des de la perspectiva de voler ser considerada una entitat per si mateixa. Si tot això no es dona, (com passa per altra banda en multitud d'ambients considerats "normals, bons, socialitzats" de forma subtil i per tant molt perillosa), ¿creiem que es pot esperar, o encara pitjor, es pot demanar que una dona pugui pensar en la relevància d'exigir un

respecte vers la seva salut, vers la seva integritat quan això suposa posar en perill el reconeixement que el mateix sistema li nega?: reconeixement com a companya, com a esposa que guanya importància en la mesura que contenta el marit, que guanya reconeixement social en la mesura que un home l'admet a la seva vida? Us recordo que les dones, encara avui i popularment, accedim a ser “senyores” gràcies a que un senyor, el que sigui, es converteixi en la nostra parella.

¿Així doncs, la violència es dona pel fet d'estar a la presó o bé degut a les desigualtats socials i estructurals del nostre sistema és justament que moltes dones van a parar a la presó? Jo em decantaria per aquesta segona idea. I per tant, les dones recluses són dones especialment vulnerables, i com que ho són, tenen més riscos i més dificultats per tenir cura de la seva salut, per afavorir una situació que ajudi a defugir dels riscos.

Un altre exemple d'això és l'abús de drogues (alcohol, cocaïna, heroïna, pastilles...). Moltes vegades quan parlem de la prevenció del VIH remarquem el risc que pot tenir mantenir relacions sexuals sota els seus efectes per la manca de control. Però, què passa si aquella dona pren aquestes substàncies per poder mantenir aquestes relacions sexuals?. Em refereixo a multitud de dones professionals del sexe que m'han explicat que per exercir la seva feina, necessitaven “anar col·locades”, i no a l'inrevés com molt sovint pensem: que es prostitueixen per pagar-se la droga. No sempre és així ni molt menys.

Després podem parlar de les altres exclusions, com la laboral, la sanitària, l'econòmica, però sóc del parer de que aquestes són conseqüències lògiques de les exclusió socio-cultural. I en tot cas, crec molt més interessant que puguem parlar-ne entre tots i totes.

Moltes Gràcies

Reflexions personals i dades al voltant de dones, presó i VIH

Isabel Canudas i Cusidó

Percepció social de la dona

Ciudadana amb més obligacions i deures que drets. L'hegemònic segueix sent l'home: les seves necessitats són més importants, des de les sexuals a les alimentàries.: econòmiques, laborals, de moviment, d'oci, d'espai físic, d'esport, sanitàries, de llibertat...

Percepció social de la dona vih+

És més negativa que la de l'home, ja que es pressuposa que és degut a la prostitució o per ser UDVP que també es considerat moralment molt pitjor per a una dona que per a un home: no compleix amb les seves obligacions de bona mare, bona esposa, bona filla: potser per el fet que la inutilitza com a cuidadora/ com a mare/ com a companya sexual??!!. Per contra, si es pensa en que el VIH és degut a les relacions sexuals sense ser prostituta, llavors o és per ser una *fresca promiscua*, o per haver estat enganyada, *humiliada*. Sempre doncs, amb connotacions de valor per a ella, o les circumstàncies que envolten el fet, especialment negatives.

Percepció social de la dona reclusa/dona delinqüent

La dona que ha comés un delicte, el que sigui, és percebuda com pitjor que un home: s'entén i a vegades s'espera que l'home sigui més violent, rebel, fins i tot sense escrúpols. D'una dona s'espera seny i submissió a les normes, capacitat per assumir els límits, etc. "Una dona dolenta... és que ho ha de ser molt de dolenta!"

Percepció social de la dona reclusa i VIH+

Incumpleix tot allò que s'esperaria d'una dona. Representa, probablement, el pitjor que pot arribar a ser una dona. A més, és doblement perillosa: per delinqüent i per possible agent d'infecció a altres. És també doblement rebutjada. A més, de la presó s'espera el pitjor, i una de les coses de les que es té més por és d'agafar-hi la sida.

En relació al tema de les drogues i el seu consum:

Per sobreposar-se a les situacions de violència de gènere

Per poder exercir la prostitució

Jerarquia en el consum: Quan és l'home, seropositiu, pot arribar a ser el primer en posar-se la dosi i després passar la xeringa a la companya, seronegativa.

Situacions previes, a destacar, a l'empresonament. Dades extretes del Proyecto MIP: Mujeres, Integración y Prisión (finançat per la Comissió Europea en el qual participava Catalunya i Espanya i altres 5 països europeus i coordinat per SURT) del 2002 al 2004

Un 38% de dones entrevistades en l'estudi va admetre haver estat maltractada algun cop abans d'entrar a presó. El 25% de les dones entrevistades ho va ser d'adult, 17% adolescent i 7% durant l'infància. Gairebé sempre pel marit o parella. El 17% de les dones entrevistades havia patit abús sexual.

A Espanya, un estudi realitzat a mitjans de la dècada dels 90 a 300 dones preses va trobar que el 70% de les dones entrevistades havia admès el consum de drogues: alcohol 43%, heroïna el 41%, cocacina el 39%, hachis el 34% i pastilles el 15%

Un altre estudi del 2002 presentava que el 53% de les dones tenia problemes de toxicomania.

Segons el Proyecto MIP "les dones són condemnades més freqüentment que els homes per delictes considerats *bastant greus*"

A nivell estatal, més del 40% de les dones tenen condemes de més de 4 anys.

Al igual que els homes, se les envia més a presó quan són marginalitzades: la majoria amb baix nivell educatiu, escassa integració social i solteres.

La major part de les dones del estudi de Surt eren toxicomanes en el moment de cometre el delictes i la major part d'aquestes era VIH+.

Les dades estadístiques estatals diuen que el 41% de les dones que estan a presó ho estan per delictes relacionats amb les drogues però entre les dones gitanes, la xifra augmenta al 60%.

Paper important de l'abús sexual previ al desenvolupament d'una toxicomania. (politoxicomania, amb alcohol a més de la resta).

L'abús físic o sexual pot portar a moltes joves a deixar la llar.

Encobriment per part de la parella o mare de l'home en actes delictius, portant a la dona a presó.

El cas de les famílies monoparentals: la dona que carrega amb el manteniment i la cura de la família.

Famílies que funcionen com monoparentals sense ser-ho: amb homes que no aporten res a la família. Responsabilitat i alhora i paradoxalment, submissió a aquest home.

